

nálata olyan ízt hordozott magában, melyre nem lehetett nem figyelni. Ez volt az egyik olyan előadás, melyben a játszóí összehang kimagaslónak bizonyult.

Házasulandók

Nánási Brigitta igazi vásári komédiát vitt színre energikus játszóival. Előadásában az agressziót a finomság váltja és fordítva. Műfaji sajátosságként megjelenik a nagyított játéktílus.

A találkozón arany minősítést kapott a *János vitéz* és a *Shakespeare boys*, ezüstöt *A merénylet*, *A lázadásra nem gondolnak ők*, *A rovarok életéből* és az *Ágnes* című előadás, bronzot a *Harry Potter Casting*, *Beavatott Casting*, *A heilbronni Katica avagy a tűzpróba*, a *Rettentő görög vitéz*, a *Júlia* és a *Házasulandók*.

(Helyhiány miatt nem közöljük a zsűri által kiadott sok csoportos és egyéni különdíj jegyzékét. *A szerk.*)

Észak-alföldi Regionális Diákszínjátszó Találkozó

és Országos Színjáték-Színháztörténeti Minősítő Verseny

Nyíregyháza, április 6-8.

Jászay Tamás

Ritkán esik szó erről diákszínjátszók kapcsán, most mégis megengedem magamnak a luxust, hogy vázlatos történeti kontextusba helyezzem idei nyíregyházi tapasztalataimat. Hogy ide mindig érdemes jönni, azt vagy egy évtizede pontosan tudom, de ennek a ténynek a regisztrálásánál sokkal izgalmasabb látni a látványos fejlődést. Nem vagyok olyan zsűritag, aki önnön ötleteit és vízióit akarja viszontlátni a színpadon, de a saját és a mindenkor zsűri pozíciójára, meg felelősségére nézvést is elgondolkodtató, hogy itt a pedagógusok komolyan veszik, átgondolják a meglátásainkat, gyakran megfogadják a tanácsainkat, sőt akár hetekkel a fesztivál után is levélben vagy telefonon tisztázunk néhány részletet a látottakkal és elhangzottakkal kapcsolatban. Ja, hogy ez lenne a normális? Hát persze, de mindannyian ugyanabban az országban élünk, szóval ki-ki értse jól, miért emelem most ezt ki.

Öröm látni, hogy sok év megfeszített munkája után idén négy nagyszerű tanárnő körül komoly, érett csapatok álltak fel (a három nap alatt látott tizennégy előadásból kilencet ők jegyeznek!). Ez nem jelenti persze, hogy az eddigi munka valamifajta bemelegítés lett volna a nagy attrakcióhoz, épp ellenkezőleg! Azért is szeretek ide járni, mert a pedagógusok építkeznek, és egyre pontosabban mérik be, mit szeretnének és mire képesek a diákjaik.

Néhány random megjegyzés az előadások tételes bemutatása előtt. Évről évre egyre izgalmasabb drámai alapanyagokkal dolgoznak az alkotók. Nem elégednek meg az első körös ötletekkel, jól érzékelhetően nyomoznak a megfelelő materiák után, mindeközben pedig sosem önmegvalósításban, hanem mindig csoportban és játszóban gondolkodnak. A színjátszás önismeretre tanít, meg persze a közösségben való létezésre is: a folyamatos tréningnek köszönhetően az itteni diákok ma már nagy ívű, komoly szakmai felkészültséget követelő drámákkal is megbirkóznak, legtöbbször győztesen kikerülve a megmérettetésből. A diákszínjátszás örök dilemmáját, hogy ti. a színházhoz vagy a pedagógiához áll-e közelebb a végeredmény, elegánsan döntik el ezek a nem ritkán komoly színházi apparátust mozgó, tiszta gondolatiséggel építő, kivétel nélkül minden esetben a gyereket és az ő útját fókuszba emelő alkotások.

A nyíregyházi (és korábban: nagykállói) regionális találkozóknak az is jó, hogy olyan mennyiségű programmal készülnek a vendéglátók, amit befogadni, felfogni is valódi kihívás. A fő-főszerző Demarcsek Zsuzsa idén tovább emelte a tétet, amikor az előadások mellé egy országos(!) színháztörténeti versenyt is hirdetett (az ennek keretében itt vendégeskedő egy-egy pécsi, kecskeméti és budapesti csapat előadást is hozott mutatóba). Emellett a szervezők játékosan ösztönözték a csapatokat, hogy ne csupán lássák, hanem valóban átgondolják, megértsék a többi előadást, sőt reflektáljanak is azokra. Bár e beszámolónak nem tárgya, de maradjon nyoma, hogy az előadások másik csapat által történő visszajátszása (ami a paródiától az asszociatív megközelítésen át a rekonstrukcióig nagyon széles skálán mozgott, olykor markánsabb eredményt hozva, mint amilyen az eredeti volt...), továbbá a mindegyik előadáshoz kapcsolt, „talált” anyagokból történő poszterkészítés remek ötletnek bizonyult. Egyfelől a kreatív megoldások a közösséget összekovácsoló erővé váltak, másfelől az egytől egyig jó „megoldások” értő, érzékeny figyelemről tanúskodtak.

Kezdjük az észak-alföldi műhely lelkének és első számú koordinátorának, Demarcsek Zsuzsának a munkáival. A nagykállói Alacarte Színkör *Én vagyok AZ!* című etűdsorozata témakezelésében egyszerre elemelt és konkrét, elsődlegesen a mozgás nyelvén fogalmazó előadás a diákokat érintő-érdeklő problémákról. Lídér-

ces, valahol mégis megmosolyogtató, ahogyan a hátsó falra vetített száj keményen elkezd kritizálni, kárhoz-
tatni a fiatalokat, akik cirkuszi keretbe helyezve, rövid epizódokon keresztül ragadnak meg számukra min-
dennapos benyomásokat, félelmeket, vágyakat. A vendégszövegek és -jelenetek Beckettől *A nagy Gatsby*-ig
bezárólag tág skálán mozognak. A sokszor láthatatlan, külső hatalom, a neki való alávetettség, az élet, vagyis
a túlélés mint artistamutatvány visszatérő elemek ebben a groteszk, az ember tragédiáját megérezkítő színpa-
di világban.

Hadd legyenek megint személyes: mióta Demarcsek Zsuzsa elkezdett dolgozni a biri Terne Cserhaja Színkör
főleg romákból álló színjátszóival, az észak-alföldi regionális döntőkön mindig az ő előadásait várom a
leginkább. Idén ők is, ha úgy tetszik, „felsőbb osztályba” léptek, hiszen először dolgoztak drámai alapanyag-
gal. A rendező Miller (túl) sokat játszott klasszikusát, *A salemi boszorkányokat Choxanyi* címmel igazította
ifjú színészei-zenészei testére-lelkére. És ezt vegyük nagyon komolyan: az előadás nem szolgai adaptáció,
hanem egy bárhol és bármikor érvényes drámai helyzet újramesélése a közreműködők gondolkodására, vilá-
gára adaptálva. A kiváló érzékkel adagolt nevetés olykor a torkunkra fagy: a szűklátókörű, babonás, kire-
kesztő minitársadalom képtelen az elfogadásra, vagy legalább a megértéssel való megpróbálkozásra. Ezek-
nek az előadásoknak mindig lényege a tradicionális zene és tánc, nincs ez másképp most sem a változatosan
tagolt, sötét alaptónusú térben. És bár a játszóik korábban még nem vagy alig szembesültek egy-egy összetett
(drámai) karakter létre csalogatásának kihívásaival, saját energiáik mozgósítása révén szép eredményeket ér-
nek el.

A mennyiség nem ment a minőség rovására Vona Éva négy, Nyíregyházán látott rendezése esetében. A *Gel-
lérthegei álmok* érthető okokból – két, kiváló képességekkel bíró játszóknak kínál jutalomjátékot – közkedvelt
darab diákszínjátszó találkozókon, még ha én magam egyre távolibbnak is érzem Karinthy Ferenc szövegét
attól a valóságtól, amiben a játszóik élnek. A nyírbátori Lenszirom Színház előadása olyan, mint egy táncóra:
a Lányt játszó Szép Evelin óvó szeretettel, szelíd magabiztossággal, jelenetről jelenetre veszi át az irányítást
a Fiút alakító Veréb Szabolcstól. A Pest ostroma idején összezárt két ember tapogatózó közeledésének, szín-
házas és privát játszmainak terepasztalán elég volna a változatosságukban is állandó érzelmek kibontására,
elmélyítésére koncentrálni. Az előadás akkor a legjobb, amikor az ostromidőt megszakító újrajátításokra ke-
rül sor, ám a kerettörténet mintha sokszor túlságosan elnehezítené a látottakat.

Nem így a Blöff Színpad *Vesztetgár* című, szintén Vona jegyezte, sodró lendületű produkciójánál. Kiss Judit
Ágnes nagyon mai szövege a drámairodalomban sokszor használt helyzetből indul: egy véletlen(?) folytán
nagyon különböző embereket zár össze egy lakásban, akiknek hagy elég időt arra, hogy rájöjjenek, egymás
nélkül soha nem fejeződik be kényszerű kalandjuk. Az apából, anyából, lányból és nagyanyából álló négy
fős család a roma bejárónővel és a nem éppen a helyzet magaslatán álló orvossal kiegészülve pompásan ab-
szurd kompániát alkot. Az egymással bicskanyitogató, mégis ellenállhatatlanul mulatságos stílusban (hiszen *mi*
nem beszélünk így egymással) kommunikáló családtagok komoly témákat pedzenek, amikor Magyarorszá-
ról, kilátásokról, külföldi munkavállalásról csivitelnek vagy épp üvöltöznek egymással. A játszóik nagy
svunggal vetik bele magukat a politikailag gyakran inkorrekt dumákba, és eközben felismerhető, azonosítha-
tó portrékat formáznak. A tanulság megfontolandó: az egyedül rótt körök helyett az együttműködés csodákra
képes.

Valami hasonló jó tanáccsal kellene ellátni Martin McDonagh népszerű darabjának, *A kriplinek* a szereplőit
is. A Kriplik csoport előadása fineszesen kerüli el a McDonagh-játszás közhelyekből unásig ismert záto-
nyait. Nem nagy, mégis meghatározó a felfedezés: a játszóik nem karikatúrákat hoznak a színre, helyette ko-
molyan veszik a szomorú, magányos, reménytelen karaktereket, és mindegyikük esetében hagyják, hogy
pusztán a kimondott szavak révén épüljön belső és külső világuk. Az ötletes, minimalista dizájn, a jelmezek
barna, bézs, narancs színvilága sokat segít a koncepció teljesítésében, ahogy az is, hogy a játszóik nem für-
dőznek Varró Dániel sikerhajhász fordításában, hanem tárgyilagosan mondják azt.

A találkozó egyik emblematisz (a miskolci Országos Diákszínjátszó Fesztiválra továbbjutó) előadása volt a
nagykallói 6-Lett avagy Done fantázianeveű csoport által bemutatott női *Hamlet*. Hat lánnyal előadatni a világ
legismertebb drámáját?! Igen, feltétlenül vakmerő vállalkozás, ám Vona Éva letisztult koncepciója meggyőző
vállalása jogosságáról. Két, egymást középen metsző kifutón zajlanak az események. A Hamletet játszó
Somlyai Kata (aki a háromnapos találkozón öt!/! előadásban lépett színre, és nem a sokadik ör szerepében)
kivételével mindenki kettő-négy szerepet alakít. A hat lány végig bírja szusszal, egy-egy jól megválasztott
kellékkel jelzik, hogy éppen kinek a bőrébe bújnak. A történet hiányérzet nélkül zajló elmesélése mellett jut
idő saját olvasat érvényesítésére is. Színháztörténeti közhely, mégis el kell mondani: a mindenkori *Hamlet*-
előadások mindig interpretációk, a sűrű és végtelen shakespeare-i szöveg jól-rosszul újrászabott értelmezé-

sei. Nincs ez másképp most sem: az elnyomott Gertrud (Kovács Dominika) kevés szövegével is meghatározó alak lesz, a dúvad Claudius (Czérna Kornélia) pedig elejétől fogva a markában tartja az összes szálát. A lefegyverző egyszerűségű előadás emlékezetes *Hamlet*-élményeim sorát gyarapítja.

Ahogy a másik kedvencem, a Császári Viktória rendezte, a nyíregyházi Szín-Tézis Színkör által bemutatott, a miskolci országos fesztiválra szintén továbbjutó *Leonce és Léna* is. Ha az előbb vakmerőséget említettem, itt továbbmegyek: istenkísértő vállalat diákokkal olyan előadást létrehozni, ahol díszlet, különösebb jelmez vagy kellékek nélkül, pusztán a játék és a szöveg erejére hagyatkozva születik meg a színház. Márpedig Büchner töredékes, játékos és filozofikus darabja így kel életre ebben az előadásban, ahol már-már beckett-i mélységeket súrol némelyik jelenet – gondolatiságában, humorában, kiérleltségében egyaránt. Az üres térben csupa izgalmas karakter jelenik meg, akinek sztorija, élete van, amit jól eltalált mondatokba, gesztusokba és stílusba sűrít. A folyamatos önreflexió, a szolid humor, a nem melankolikusán ábrázolt melankólia érvényes és konzekvens értelmezésbe ágyazódik.

Mendler Mónika két előadással mutatta meg, milyen nagyfokú érzékenységgel bánt a rá bízott játzókkal. A nyíregyházi Zsöllye Színkör *Átmenetek* című előadásában valódi tömeg van a színpadon, ám a fókusz a két-háromszemélyes, ihletett, gyakran prózai-drámai előzményekre visszanyúló (Kosztolányi, Maeterlinck stb.) etűdökön van. A jeleneteket egybefogó téma banalitásában is jó, mert szükségszerű választás: a személyes boldogság utáni hol megmosolyogtató, hol kétségbeejtő, de kortól, nemtől függetlenül mindünket foglalkoztató hajsza. A tömegből arcok ragyognak ki, karakterek rajzolódnak ki – a játéknak feltehetően ez volt a fő tétje, amit az előadás teljesít is.

Bizonyos értelemben merészebb választás Joanna Owsianko *Tiramisu* című drámájának színrevitele a nyíregyházi Alacarte Színkör elővezetésében. A nagyon kortárs lengyel szöveg csupa *first world problem*mel bajlódó menedzsernő életébe ad bepillantást. A pár négyzetméteres, falakkal körbevett irodai mikrovilágokban a magabiztos, csinos, trendi lányok gyakran valójában szűkülnek a félelemtől és a magánytól. Nem eredeti és nem is túl mélyen kibontott meglátás, de életes színpadi helyzetek alakíthatók belőle, amit a hat főszereplő lány meg is tesz. Remek a térhasználat: a szubjektumok között magasodó falak, a guruló irodai székek flottát állásokat eredményeznek, ami a jó tempójú előadás egyik erénye. Nagyszerű, ahogy ezek a belemenős lányok, ha kell, mernek hülyét is csinálni magukból, és közben szembesítenek azzal, hogy az állandósult mosolyra húzódó maszk mögött mennyi óhaj, vágy, titok és szomorúság rejtőzik.

A három vendégcsapat előadásainak bemutatása előtt még két helyi, nem kicsit zavarba ejtő produkcióról kell szót ejtenem. A régió diákszínjátzókkal foglalkozó pedagógusai utánpótlásának evidens bázisintézménye (lenne) a nyíregyházi színház: Nagyidai Gergő színművész tavaly kapcsolódott be két, alapvetően rendszerben lévő mozgásos előadással a sorba, az idej, általa rendezett *Légy jó mindhalálig!* azonban csalódást okoz. És ami ennél nagyobb baj, hogy komoly ízlésbeli deficitről tanúskodik: a musicalváltozatot alapul vevő, ám a dalokat (szerencsére) elhagyó alapanyag épp olyan öszvérre sikeredett, mint a színpadi megvalósítás minden más eleme. Ha tizenkét játzó közül kilenc lány, akkor talán érdemes volna olyan anyagot keresni, ami legalább nyomokban tartalmaz női szerepeket, a kevés fiú játzóra meg esetleg nem kellene női szerepet osztani. De elég a genderörületből, az előadás sugallta poros, régimódi színházideál ellen van leginkább kifogásom: egy sokszínű osztályközösség ábrázolása hálás feladatnak tűnik kortól és helyszíntől függetlenül, ám ehelyett suta közhelyszótárat lapozgatunk.

Nem jut túlságosan messzire a szintén nyíregyházi Zig-Zug Pódium megjegyezhetetlen című *Sok hűhó a szerelemért, avagy ahogy tetszik Shakespeare után szabadon*-ja sem. Igaz, amit vállalt, elvégzi Varga Ildikó rendezése. Az avonni hattyú néhány darabjából a szerelemmel kapcsolatos jeleneteket, karaktereket próbálja egy láncsor gyöngyszemeiként felfűzni, inkább kevesebb sikerrel. Shakespeare-ből számos témából lehetne kézikönyvet összeállítani (néhány ötlet: hatalom, politika, generációs ellentétek, túlvilág stb.), de az ökonomikusan megépített drámákból kiragadott jelenetek nemigen kezdenek egymással dialógusba, így a látványvilágban meglepően igényes kiállítású előadást nem kevés értetlenséggel szemlélem.

A beszámoló elején említett három vendégelőadás új impulzusokkal dúsította a gazdag kínálatot. A pécsi Leőwey Színtér enigmatikus című *F.R.A.K.*-ja (a szakmain az alkotók elárulták a titkot, de őrzöm tovább) Zewe Eszter és Keresztény Tamás rendezésében szétartó, jó ötleteket és zsákutcákat egyaránt tartalmazó produkció. Az indító múzeumi keretről, ahol egy tárlatvezető csupa félelmetes történetet mond el és mutat be, idővel megfeledkezni látszik az előadás. Ez nem feltétlenül baj, hiszen a kőkemény témákról jelenetről jelenetre más esztétikával, más színházi nyelven és eszköztárral beszélő etűdsornak vannak így is figyelemre érdemes pillanatai. Meg nagy mellényúlások és némi dramaturgiai elkapkodottság is: a kevesebb több lett volna.

Nem kevés tanácsstalansággal néztem a kecskeméti Katona-Kamra *Őslevesét*. A témáit és színházi nyelvét tekintve bevállalás rendezéseiről ismert Sárosi Gábor rendkívül ambiciózus, mint utóbb megtudtuk, külföldi fesztiválforgalmazásra készült előadása mintha egy idegen, szinte teljességgel érthetetlen nyelven beszélne hozzám. Holott minden szó magyarul hangzik el, és amúgy ez az egyik bajom: a felkapott vagy megkopott angol popslágerek alkotók által magyarra fordított szövegei egyszerűen rosszak, az eredeti textusokból is alighanem hiányzó sűrűség itt kínossá hígul. Sokszor mintha egy falanszterben járnánk, egy disztópia jeleneit néznénk, ahol a fő témák (születés, iskola, szex és szerelem) azonosíthatóak, ám az egyetlen szellemesen lényeglátó iskolai epizód mellett a többi erényei láthatatlanok maradnak.

A budapesti Szilénosz gyermekei csapat *Arisztotelész leple alól* című előadása Keresztúri József rendezésében hatásos gyakorlatsor. Harmincig számolom a színpadon álló-ülő játszóknak létszámát, aztán feladom: a monolitikus, kórusszínházi megszólalások értelemmel és céllal bírnak ebben a közegben. Ahogy a játszóknak testéből és testével formált minimális téralakítások, és a belőlük kibontakozó páros jelenetek is figyelmet követelnek. Mondhatja bárki, hogy nem truváj ez a háromnegyed óra, de ha valaki próbált már klasszikus görög szöveget (vagy ami még rosszabb: annak évtizedekkel ezelőtti, villámgyorsan porosodó magyar fordítását) színpadon mondani úgy, hogy ő maga és a néző is érti, miről van szó, tudhatja, hogy a játszóknak teljesítménye elismerést érdemel. A rögzített imprók gyengítik az összehatást, de annyi baj legyen: a klasszikusok – és ez az egész nyíregyházi találkozó tanulsága a számomra – köztünk élnek, hozzánk szólnak. És még velünk is maradnak egy darabig.

Észak-magyarországi Regionális Diákszínjátszó Találkozó

Zuti Krisztián

Az Észak-magyarországi Regionális diákszínjátszó Találkozónak – az eddigi évek gyakorlatának megfelelően – Miskolc adott otthont. A Nemzeti Színház idén is befogadta a színjátszó csoportokat és valóban színházi körülményeket biztosított az előadások számára. Sajnos 2016-hoz képest tovább csökkent az előadások száma, hiszen az akkori 13 produkcióval szemben idén csak 9 előadás nevezett a fesztiválra. A csökkenés már csak azért is sajnálatos, mert a diákok játékkedve mit sem csökkent, és március 7-én is sok nagyszerű alakítást, valamint csoportos teljesítmény lehetett látni a színpadon. Az okok egy kívülálló számára természetesen nehezen felismerhetőek, de érdekes tény, hogy a helyi Zrínyi Gimnázium mindössze egy előadással érkezett, míg más, hagyományos gimnáziumok – Földes, Diósgyőri – több produkcióval is színpadra álltak. A magam részéről csak szurkolni tudok, hogy jövőre újra növekedjen a résztvevők létszáma, hiszen a szervezők, valamint a résztvevők idén is roppant hangulatos találkozót hoztak létre.

A fesztivált a Lévy Diákszínjátszó Csoport kezdte *Nincs mese* című előadásukkal. A kamaszlét alapélményeit feldolgozó előadás címéhez híven a gyermeki, mesei világ érvényvesztését helyezi középpontba, bár személy szerint én éppen azokat a pillanatokat tartottam sokra, amikor a mesei forma megtartása mellett beszéltek a játszóknak a kamaszkor égető problémáiról. A darab indítása, és első jelenetsora után azonban inkább általánosnak tekinthető, improvizatív jeleneteket láthattunk, csak ritkán fűszerezve mindezt olyan kreativitással, illetve színpadi jelenléttel, ami igazán emlékezetessé tette volna az előadást. Az játszókat uraló visszafogott energiaszint talán a reggel 9 órai kezdéssel is magyarázható, hiszen a korai kezdés embert próbáló feladat, főleg egy formálódó csoport esetében. A szakmai beszélgetés során kiderült, hogy a játszóknak egy iskolába járnak ugyan, de különböző osztályokba, évfolyamokba, így a sikeres előadás hátterében álló műhelymunka kialakításhoz szükséges külső körülmények nem állnak rendelkezésre. Mindezek ellenére az előadás alapján ígéretes jövő előtt áll a csoport, feltéve, hogy folytatják a munkát tanáruk, Szűcsné Botka Krisztina vezetésével. Idei előadásuk sok remek pillanatot, színpadi megoldást is tartalmazott, de ez a sokféleség – talán a közös munka kezdeti stádiuma miatt – még nem szervült egységes színházi gondolkodássá.

A lévaysokhoz hasonlóan a csoporttalakulás kezdeti fázisában jár a Diósgyőri Gimnázium Kisdiákszínpadája is. Rájuk is jellemző, hogy sok diák sok közösségből érkezik, s így számukra egy-egy próba nem csak a színházi célok megvalósításáról szól, hanem a közösséggé válásban is fontos – talán még fontosabb szerepet tölt be. És valóban! Lehet, hogy időnként megjelent a színpadon a kezdő játszóknak jellemző esetlegesség, ám mindvégig önfeledt játékot lehetett tapasztalni, ahol a felszabadultság elsődleges forrása a másikat elfogadó közösség volt. Székely Gabriella munkájának szépen csillogó pedagógiai eredménye volt ez az előadás, még